

Amennyiben a Társaság tagjai közvetlenül vagy közvetve segítséget tudnának nyújtani színvonalas kiállítási hely biztosításában, úgy a magángyűjteményekből is a maga nemében páratlan kiállítást lehetne létrehozni.

PARÁDI József
Világítótorony a Horthy-hídon!
Egy elfeledett emlékhely?

ORCID : https://orcid.org/0000_0003_3368_2944

DOI: 10.31628/RTHXVIII.2009.31-32N.233-236p

Budapest és elődei, Óbuda, Buda és Pest, valamint az ókori latinok Aquincuma – a Duna parti elhelyezkedésétől eltekintve – szárazföldi város volt. Mégis állt e városban egy haditengerészeti emlékmű. A lánglelkű költőnk nevére átkeresztelt Petőfi-hídat, korábban Horthy-hídnak nevezték. E híd budai mederpillérén hozták létre az emlékművet. Az emlékművet a korabeli vízirendészeti testület a Magyar Királyi Folyamőrség sajátjának tartotta.

A Magyar Királyi Folyamőrség a magyar haditengerészet örökösének tekintette magát. A magyar Királyi Folyamőrség pedig működés során a Magyar Királyság vízirendészeti teendőit látta el. A Magyar Királyi Folyamőrség fenállása során (1921–1939)¹ rendvédelmi testületként funkcionált a hadügyi tárca alárendeltségében a vízirendészeti teendőket ellátva.² A testület fedésében működtetett Dunaflozilla azonban a honvédelmi tárca rejtett felügyelete alá tartozott. A Magyar Királyi Folyamőrség tehát – legalábbis annak nyílt része³ – a magyar rendvédelmi testületek közé tartozott. A Magyar Királyi Folyamőrség a mai vízirendészet elődjének tekinthető, hiszen a testület megszüntetésekor a vízirendészeti teendőket a működési területén a csendőrség és a rendőrség vette át. Mivel a haditengerészeti emlékművet a Magyar Királyi Folyamőrség a magáénak tekintette, tevékenysége folytatói tekinthetők az emlékhely szellemi örököseinek, bár ezt az örökséget jelenleg a feledés homálya fedi.

Az 1936-ban alakult Országos Haditengerészeti Emlékmű Bizottság kezdeményezte a Boráros teret a Lágymányossal összekötő épülő híd pillérén emlékhely létesítését.

1936-ban pályázatot írtak ki az emlékhelyre, amelyre 45 pályamű érkezett. SZENTGYÖRGYI István szobrász és MISKOLCZI László építész közös pályaterve győzött.

Ennek megfelelően a híd budai pillérének északi kiszögellésében helyezték el az emlékhelyet. Faragott fehér kő anyagú hasábon két – egyenként 6 méter magas – szobor állt. A talpazat hajóorrot szimbolizált, melyben az egymás mellett álló két bronz szobor tengerészkürtöst és angyalt formált. A talpazatból nyúlt az ég felé a fiúvilágítótorony másolata. Az emlékmű teteje és a Duna szintje között a szintkülönbség 40 méter volt. A talpazatban és a világítótoronyban emlékcarnokot alakítottak ki, ahol a témakörbe vágó kiadványokat és emléktárgyakat lehetett vásárolni. Az emlékcarnok falán két domborművet helyeztek el. Az egyik a hajdani vitorlás hajóhadat, a másik pedig a korabeli flotát ábrázolta.

Az emlékművet 1937. október 10-én avatták fel. Az avató ünnepségen a flotta utolsó vezérkari főnöke mondott beszédet. A rendezvényen részt vett az államfő, az állam vezető tisztségviselői, a diplomáciai képviselők tagjai, valamint számos tengerésziszt, továbbá a flottilla díszszázada, a haditengerészet és a vízcserkészek díszalakulata.

Budapest ostroma után a megsérült emlékművet lerombolták!

Jegyzetek:

¹ A folyamórség felállításáról a magyar kormány az 1921.02.03-ai minisztertanácsi ülésen döntött A szervezetet – a monarchia flottilla maradványaiból – 1921.03.01-én állították fel. A testület pedig az 1922/XIV. tc. folyamórség és ellenőrzés címmel iktatta be a magyar állam közigazgatási szervezetébe. Az új testület egy legális és egy rejtett feladatkört kapott. Legális tevékenységét a vizirendészet alkotta. Rejtett tevékenységét pedig a Dunaflottilla működtetése képezte. 1939.01.15-én az a honvédelemről szóló 1939/II. tc.-ben foglaltak a Dunaflottillát a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták „folyami erők” elnevezéssel, a vezérkar főnökének közvetlen alárendeltségébe helyezve a flottillát. A révkapitányságokat s révkirendeltségeket pedig a területileg illetékes csendőrség illetve rendőrség szervezetébe integrálták a vizirendészeti feladatkörrel együtt.

² A folyamrendészeti feladatkör részét képezte:

- vízállás nyilvántartás;
- árvízvédelemmel és jégzajlással kapcsolatos teendők;
- mederszabályozási és partjavítási munkálatok előírása;
- a hajóutak meghatározása;
- a hajóforgalom ellenőrzése;
- a vízi áruforgalom nyilvántartása és ellenőrzése;
- a vízi határforgalom felügyelet, a ki- és beléptetés;
- a hajózási balesetek kapcsán a hivatalos eljárások lefolytatása;
- a vízijárművek nyilvántartása, a parti hírszolgálat fenntartása;
- a vízi rendszegések büntetése, a panaszok kivizsgálása és eljárás lefolytatása.

CSONKARÉTI Károly–BENCZÚR László: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet Dunaflottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhig 1870-1945.* Budapest, s. a., Zrínyi. 153-154. p.

³ A Magyar Királyi Folyamórség élén a révfőkapitányság állt. A révfőkapitányság alárendeltségébe a révkapitányságok tartoztak. Összesen 13 révfőkapitányság működött a trianoni határok között. A révkapitányságok alárendeltségébe pedig változó számú révkirendeltség tartozott. A révkapitányságok a körülményektől függően alkalmanként révorségeket is létrehozhattak. Loc. cit.

Melléletek jegyzéke:

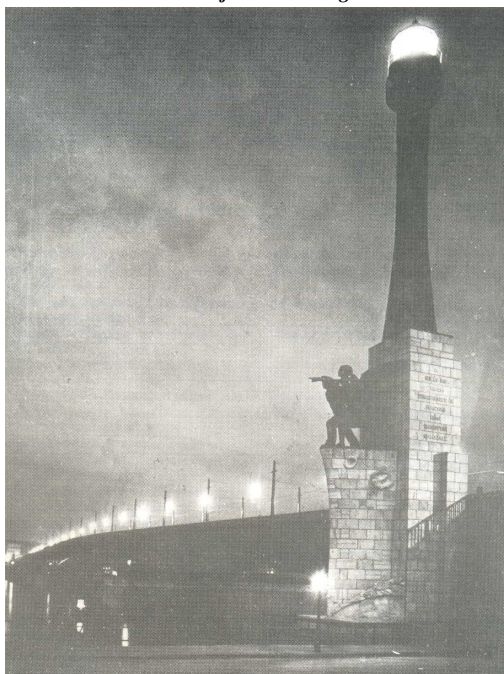
1. sz. melléklet	
A Dunaflottilla felvonulása az emlékmű avatásakor	232
2. sz. melléklet	
Az emlékmű éjszakai kivilágításban	232
3. sz. melléklet	
Az emlékmű helye nappal, 2009-ben	233

A Dunaflottilla felvonulása az emlékmű avatásakor

Forrás: CSONKARÉTI Károly–BENCZÚR László: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet Dunaflottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőig 1870-1945.* Budapest, s.a., Zrínyi, 282. p.

Az emlékmű éjszakai kivilágításában

Forrás: v.ö. 1. sz. melléklettel 283. p.

Az emlékmű helye nappal, 2009-ben

Forrás: SOM Krisztián felvétele